

OCHRONA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ - ATRYBUT INNOWACYJNOŚCI I ZAWŁASZCZANIA WIEDZY. Część 2.

Streszczenie

Na ochronę własności intelektualnej powinna być skierowana cała uwaga w procesach tworzenia, zagospodarowania, wykorzystania i zarządzania wiedzą. W celu zapewnienia pełnej efektywności z ochrony własności intelektualnej muszą być spełnione trzy podstawowe warunki. Warunkiem pierwszym jest prawne zabezpieczenie innowacyjnych rozwiązań jako własności prywatnej, bez najmniejszych opóźnień. Warunkiem drugim jest zabezpieczenie czerpania przewidzianych prawem korzyści materialnych z wiedzy chronionej. Warunkiem trzecim jest zapewnienie praktycznego wykorzystania chronionych rozwiązań na drodze realizacji zakładanej, proinnowacyjnej polityki.

Słowa kluczowe: rozwój gospodarczy, ochrona własności intelektualnej, zarządzanie wiedzą, innowacyjność, Unia Europejska

Ochrona własności intelektualnej

Ochrona własności intelektualnej - określana również jako instrument zawłaszczania wiedzy specjalistycznej - to atrybut osiągnięć innowacyjnych, gwarantujący autorom wyłączność ich wykorzystywania. Do zasobu wiedzy zawłaszczanej zalicza się wiedzę, której nie ma w wolnym dostępie, i umiejętności objęte tajemnicą, chronione na mocy praw własności i wyłączności. Korzystanie z tego zasobu wiedzy jest uwarunkowane uzyskaniem zgody i zezwoleń jej właściciela.

Na ten właśnie zasób wiedzy i źródła o nim winna być skierowana cała uwaga w procesach tworzenia, zagospodarowania, wykorzystania i zarządzania wiedzą, gdyż powstaje ona w wyniku twórczości innowacyjnej i dotyczy rozwiązań, których bezwzględna nowość jest urzędowo potwierdzana przyznaniem odpowiedniej ochrony. Tylko ten rodzaj wiedzy zawiera informacje o najnowszych dziełach, utworach, produktach, wyrobach, technologiach itd., a także celowo wprowadzanych zmianach w technice, organizacji, działalności gospodarczej i w każdej zresztą sferze twórczości. Gdyby było inaczej, nigdy na te rozwiązania ochrona nie mogłaby być udzielona.

Problemy powyższe - często niezrozumiałe, a z reguły mało doceniane - są decydujące dla wzrostu i rozwoju innowacyjności, a tym samym postępu techniki, nauki i gospodarki. Każda bowiem gospodarka potrzebuje stałej stymulacji i pobudzania, a nic tak dobrze nie działa na jej rozwój jak współpraca biznesu z nauką i techniką, zwłaszcza gdy jej rezultatem są rozwiązania innowacyjne. Zależności te są doceniane i poważnie traktowane na całym świecie. Wszędzie dostrzega się ogromny potencjał w zarządzaniu innowacjami, a rywalizacja oparta na coraz lepszym wyrobie, produkcji czy nowatorskiej usłudze pobudza rynek. Każdej przecież firmie zależy na podniesieniu swej atrakcyjności nie tylko przez np. obniżenie ceny oferowanego produktu (który w ten sposób oceniany może być jako gorszej jakości), lecz przede wszystkim przez podwyższenie jakości i wprowadzenie nowszego, poszukiwanego rozwiązania. Realizuje więc innowacyjny pomysł - często uzyskany z ośrodka badawczo-rozwojowego, jeżeli nie z własnego zaplecza badawczo-rozwojowego - najczęściej chroniony patentem, który usprawni funkcjonowanie organizacji systemu, maszyny czy usługi. W ten sposób użytkownicy, korzystający z tej usługi lub produktu dostają coś lepszego, atrakcyjniejszego, konkurencyjnego, a przede wszystkim aktualnie poszukiwanego, i zazwyczaj to doceniają. Natomiast wszyscy inni przedsiębiorcy widząc, że poprzeczka

konkurencyjności podnoszona jest coraz wyżej, również muszą zabiegać o nowsze, konkurencyjne rozwiązania dla swojej firmy. W przeciwnym wypadku wypadają z gry rynkowej. W ten właśnie sposób powstają warunki stałego postępu i rozwoju, gdyż rywalizacja zawsze motywuje do szukania coraz to nowszych, konkurencyjnych rozwiązań.

Ochrona własności intelektualnej, a zwłaszcza przemysłowej, ma bardzo duże znaczenie również w stosunkach międzynarodowych. Do prowadzenia światowej polityki w tym zakresie została utworzona na podstawie konwencji zawartej 14 lipca 1967 r. - Światowa Organizacja Własności Intelektualnej, zwana w skrócie od pierwszych liter angielskiego brzmienia tej nazwy (*World Intellectual Property Organization*) - WIPO, zaś w wersji francuskiej (*Organisation Mondiale de la Propriété Intellectuelle*) - OMPI. Stanowi ona podstawową organizację zajmującą się problemami zarówno ochrony własności przemysłowej, jak i prawa autorskiego. Do zakresu jej zadań należy przede wszystkim koordynacja i tworzenie regulacji dotyczących systemu ochrony własności intelektualnej na świecie, jej promocja, a także świadczenie pomocy prawnej i technologicznej, szczególnie dla krajów rozwijających się.

W celu zapewnienia pełnej efektywności (zwłaszcza korzyści) z ochrony własności intelektualnej muszą być spełnione trzy podstawowe warunki.

Warunkiem pierwszym jest prawne zabezpieczenie innowacyjnych rozwiązań jako własności prywatnej, bez najmniejszych opóźnień, gdyż są one ustawicznie poszukiwane przez konkurentów, a z drugiej strony - z uwagi na szybki rozwój techniki - przemijające. W celu niedopuszczenia jednak do jakiegokolwiek mimowolnego lub przypadkowego ujawnienia istoty nowości, a przede wszystkim zabezpieczenia przed konkurentami, jego urzędowe zgłoszenie do ochrony winno nastąpić jak najszybciej, gdyż od tej daty liczy się czas i wyłączność ochrony.

Ochrona wynalazku (patentu) trwa w Polsce 20 lat - od daty zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym RP, ochrona wzoru użytkowego - 10 lat, wzoru przemysłowego - 25 lat, znaku towarowego 10 lat (przy czym prawo to może być przedłużane na kolejne okresy dziesięcioletnie), ochrona topografii ustaje po 10 latach od końca roku kalendarzowego, w którym topografia lub układ scalony wprowadzony został do obrotu, a ochrona oznaczenia geograficznego jest bezterminowa. Natomiast autorskie prawa majątkowe, wynikające z ustawy o prawie autorskim - z upływem 50 lat od wykonania utworu.

Warunkiem drugim jest zabezpieczenie czerpania przewidzianych prawem korzyści materialnych z wiedzy chronionej. Ten warunek może być spełniony tylko wówczas, gdy wniosek o zapewnienie ochrony zostanie zgłoszony - w świetle obowiązującego prawa - odpowiednim urzędzie prawidłowo, a istota chronionej nowości w zgłoszeniu uwzględniać będzie wszystkie aspekty jego zastosowania.

Warunkiem trzecim jest zapewnienie praktycznego wykorzystania chronionych rozwiązań na drodze realizacji zakładanej, proinnowacyjnej polityki. Wyniki prac naukowych, badawczych i rozwojowych to tylko strumień artykułów, raportów, ekspertyz, książek, a w najlepszym wypadku prototypów, modeli lub wstępnych opracowań realizacji innowacji. Gdyby miały one pozostać w takim stanie i nigdy nie przejść do etapu wdrożeń, to z punktu widzenia polityki naukowej byłyby własności intelektualnej jest wyłączność i monopol, co w konsekwencji prowadzi do podziału rynków, tworzenia barier rynkowych i zahamowani swobodnej wymiany dóbr i usług. Natomiast swoboda prowadzenia działalności gospodarczej jest podstawą praw konkurencji, gdyż każdy może ją podjąć, a w prawach własności intelektualnej jest odwrotnie. Różnice w interpretacji powyższych praw są przyczyną potencjalnych sporów i konfliktów, które najbardziej czytelnie odzwierciedlono w haśle, że - według założeń prawa konkurencji - monopol powoduje spadek innowacyjności, gdy - według praw autorskich - monopol ma stanowić gwarancję innowacyjności [1].

Podsumowanie

W gospodarce rynkowej, w coraz większym stopniu opartej na wiedzy, własność intelektualna staje się sprawą kluczową w podejmowaniu codziennych decyzji gospodarczych. Podstawową cechą praw własności intelektualnej jest wyłączność i monopol, co w konsekwencji prowadzi do podziału rynków, tworzenia barier rynkowych i zahamowani swobodnej wymiany dóbr i usług. Natomiast swoboda prowadzenia działalności gospodarczej jest podstawą praw konkurencji, gdyż każdy może ją podjąć, a w prawach własności intelektualnej jest odwrotnie. Różnice w interpretacji powyższych praw są przyczyną potencjalnych sporów i konfliktów, które najbardziej czytelnie odzwierciedlono w haśle, że - według założeń prawa konkurencji - monopol powoduje spadek innowacyjności, gdy - według praw autorskich - monopol ma stanowić gwarancję innowacyjności [1].

Pozostawiając rozstrzygnięcie powyższych problemów specjalistom należy stwierdzić, że dotyczą one również aktualnej praktyki sprawnego funkcjonowania gospodarki opartej na wiedzy. Z jednej bowiem strony jesteśmy świadkami przełomu cywilizacyjnego, który charakteryzuje się transformacją dotychczasowego społeczeństwa przemysłowego do społeczeństwa informacyjnego, stawiającego w centrum swoich zainteresowań rozwój cywilizacji wiedzy, w wyniku czego - w związku z nienotowanym dotąd rozwojem nauki oraz postępowaniem organizacyjno-technicznym - tworzymy coraz większe zasoby wiedzy usystematyzowanej, coraz więcej jej potrzebujemy i wykorzystujemy. Tymczasem z drugiej strony, wiedza którą potrzebujemy - będąca podstawowym elementem strategii każdej dobrze zarządzanej organizacji - jest coraz mniej dostępna, gdyż zazwyczaj dotyczy rozwiązań innowacyjnych, a te jak wiemy - w wyniku obowiązujących praw własności intelektualnej - są chronione przed wykorzystaniem przez nieuprawnionych.

Brak lub niedostępność tej wiedzy powoduje, że wszelkie decyzje mogą być podejmowane w warunkach niepewności i ryzyka, a nieraz dezinformacji i pełnej ignorancji, zwłaszcza gdy podejmujący decyzję nie zna niezbędnych faktów i danych oraz aktualnego stanu, etapów i wyników rozwoju danego zagadnienia w ujęciu globalnym i nie orientuje się nawet w możliwościach własnego racjonalnego działania w tym względzie. W takim stanie rzeczy na pewno nie orientuje się także gdzie, od kogo i kiedy, tego typu informacje (mimo że są zawłaszczone, zastrzeżone i chronione) może - i na jakich warunkach - otrzymać [3].

Problemy powyższe już nigdzie na świecie nie są lekceważone, gdyż odgrywają podstawową rolę nie tylko w ochronie przemysłowej poszczególnych firm, instytucji i przemysłów, lecz także w ogólnej polityce naukowo-innowacyjnej państwa. Nie można nie wiedzieć, że nawet chronione rozwiązania, w określonych warunkach, można wykorzystać, z uwagi na różne warunki, zakres i czas ochrony w różnych państwach i na różnych rynkach, oraz skutki prawne tej ochrony. Do tego jednak potrzebna jest specjalistyczna wiedza i instrumenty dotarcia do niej.

Z tych też właśnie względów przodujące na całym świecie przemysły, wspomagane ochroną i decyzjami rządowymi, zwłaszcza w USA (Komisja Corsona), różnymi sposobami wpływają nie tylko na ograniczanie, lecz wręcz na zakaz publikowania jakichkolwiek informacji o wynalazkach i innych rozwiązaniach innowacyjnych, jak i pracach nad nimi, gdy mogłoby na tym skorzystać konkurenci. Badania prof. J. D. Bernala (potwierdzone w wielu krajach, w tym także w Polsce) wykazały. Że wyniki 2/3 prac, zakończonych odkryciami i wynalazkami, nigdzie nie są publikowane. Informacje na ich temat ukazują się gdy wystawione zostały do sprzedaży (licencje) lub gdy autor uzyskał nowsze rozwiązania, które aktualnie są przedmiotem ochrony [5].

Nie można pomijać także problemu tzw. „mimowolnego” lub „zamierzonego” naśladownictwa, gdyż w zasadzie każde rozwiązanie można „obejść”, lecz z reguły nie jest to opłacalne, nie tylko ze względów technicznych i ekonomicznych, lecz przede wszystkim etycznych, co na światowych rynkach odgrywa bardzo ważną rolę.

Przedstawiona problematyka jest niezwykle złożona i występuje we wszystkich obszarach społecznej działalności, a przede wszystkim wymaga bardzo dobrego przygotowania merytorycznego. Jej przedmiotem są:

- problemy dziedzinowo-techniczne - dotyczące rozwoju i aktualnego stanu konkretnego rozwiązania techniczne w aspekcie szczegółowej analizy sytuacji ogólnej, aby ocenić własne możliwości perspektywy oraz wyznaczyć własne strategie i taktyki postępowania,
- problemy prawne - związane m.in. z aktualnym stanem ochrony własności intelektualnej i przemysłowej oraz zwalczania nieuczciwej konkurencji w poszczególnych państwach i na konkretnych rynkach,
- problemy ekonomiczne - dotyczące wyboru priorytetowych tematów prac badawczych, spodziewanych efektów ekonomicznych i opłacalności ich prowadzenia oraz wyznaczania kierunków specjalizacji,
- problemy kierowania, administrowania i zarządzania organizacją (dotyczy to również treści procesów edukacyjnych i kształcenia).

Dlatego też celem i treścią przedmiotu określonego skrótowo: Ochrona własności intelektualnej powinno być kształtowanie - w sposób inspirujący - podstaw proinnowacyjnych i przygotowanie studentów do aktywnego udziału w procesach tworzenia i wzrostu innowacyjności gospodarki oraz efektywnego zarządzania tą własnością. Chodzi przecież nie o zwykłe zebranie i przekazanie - zaczerpniętych z literatury - określonych informacji i danych, ale o stosunkowo wysoki stopień ich przetworzenia - w oparciu o własne doświadczenie i praktykę, gdyż mają one służyć nie tylko do studiowania zagadnienia, lecz przede wszystkim do podejmowania praktycznych decyzji w procesach kierowania, zarządzania i administrowania, na szerszym lub węższym odcinku, każdej kariery zawodowej.

Do realizacji powyższych zadań w żadnym wypadku nie wystarczy już tylko wyłożenie i omówienie przepisów prawnych obowiązujących w tej dziedzinie, tak w kraju, jak i w sto-

sunkach międzynarodowych, które bardzo jasno i zrozumiale przedstawiono w obowiązujących ustawach i komentarzach do nich. Chodzi bowiem przede wszystkim o wyjaśnienie celu, zasad i technik postępowania, aby w określonych warunkach, przy pomocy odpowiednich procedur i źródeł informacji, aktywnie uczestniczyć w proinnowacyjnych procesach naukowo-badawczych, technicznych, przemysłowych, biznesowych itp., na każdym stanowisku i w każdej dziedzinie działalności. Należy wiedzieć nie tylko tym, jakie są sposoby i warunki ochrony własności i ewentualne kary za jej naruszenie, lecz przede wszystkim o tym, jak postępować, aby w procesach tych aktywnie uczestniczyć i osiągać takie wyniki, rozwiązania, wartości i dobra, które - mając walory innowacyjną i powinny być chronione, blokując skutecznie konkurentom możliwości rywalizacji [2].

W posumowaniu należy podkreślić, że wiedza na temat postępu i rozwoju innowacyjności i wynalazczości na świecie i uważne jej śledzenie jest niezwykle dynamicznym czynikiem pobudzającym, inspirującym i uaktywniającym własną inwencję i działalność twórczą. Jest niezbędna do efektywnego

wspomagania własnych prac twórczych w myśl dewizy: „*Intellectual property: a platform for prosperity*”.

Bibliografia

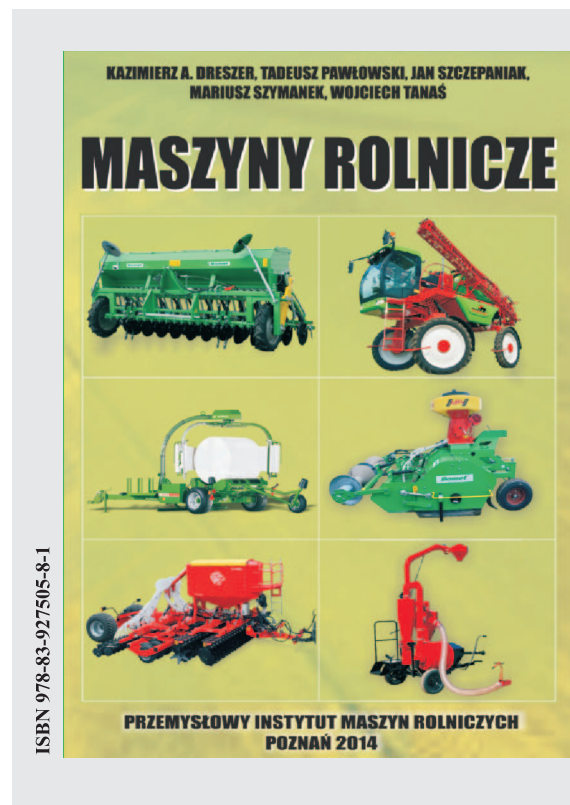
- [1] Badowski J.A.: Uwagi o stosowaniu prawa konkurencji w obszarze prawa autorskiego. W: Prawo autorskie a prawo konkurencji. Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej. WSUS, Poznań 2009.
- [2] Górski A.: Ochrona praw własności intelektualnej w aspekcie ochrony osób i mienia oraz jako interesująca i poszukiwana profesja. Zeszyty Naukowe WSPiA, Poznań, nr 1(1), 2005.
- [3] Górski A.: Ochrona własności przemysłowej i polityka patentowa w gospodarce rynkowej. Forum Naukowe WSZiB w Poznaniu, nr 2(18), 2004.
- [4] Górski A.: Podstawy i techniki komunikowania społecznego. Forum Naukowe, 2006.
- [5] Górski A.: Wdrażanie postępu naukowo-technicznego a informacja naukowa. Prace IINTE, Warszawa 1987.

PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY - ATTRIBUTE OF INNOVATIVENESS AND APPROPRIATING THE KNOWLEDGE. Part 2.

Summary

The entire remark in processes of: formation, developing, application and knowledge management should be directed for the protection of intellectual property. In order to ensure the full effectiveness from the protection of intellectual property three essential conditions must be fulfilled. Legal protecting of innovative solutions is the first condition as the private property, without the smallest delays. The second condition is protecting drawing predicted with law of financial benefits from the protected knowledge. Providing practical using the protected answers is the third condition, by the assumed pro innovative policies.

Key words: economic development, protection of intellectual property, knowledge management, innovativeness, European Union

Podręcznik pt. **MASZYNY ROLNICZE** adresowany jest do szerokiego grona pracowników dydaktycznych i słuchaczy uczelni przyrodniczych oraz użytkowników maszyn rolniczych. Zawarto w nim podstawowe informacje z przedmiotu "Technika rolnicza i eksploatacja maszyn rolniczych" wykładanego na ww. Uczelniach. Problematyka wykładów tego przedmiotu obejmuje charakterystykę szerokiego i niezwykle różnorodnego asortymentu maszyn i urządzeń technicznych. Wyczerpujące omówienie czy opisanie całości materiału jest niemożliwe. Z tych też względów w podręczniku przedstawiono ściśle wyselekcjonowane partie materiału - informacje podstawowe oraz te, które są dziełem autorów lub powstały przy znaczącym ich udziale. Stąd też, pomimo że podręcznik ma charakter pozycji dydaktycznej, nosi znamiona pracy monograficznej. Materiał uzupełniający stanowi literatura zamieszczona na końcu każdego z rozdziałów.

Wydawca:
Branżowy Ośrodek Informacji Naukowej, Ekonomicznej
i Normalizacyjnej
Przemysłowy Instytut Maszyn Rolniczych
60-963 Poznań, ul. Starołęcka 31
tel. 061 87-12-200; fax 061 879-32-62;
e-mail: office@pimr.poznan.pl; Internet:
<http://www.pimr.poznan.pl>